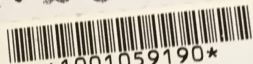

PRESENČNÍ FOND

54H239385

1001059190

Studie z dějin emigrace

Sborník studentských prací

*kluč, 2
e se hist + a
stanovisech, k
č. exila ka
č. plni
tprave
- k*

VEDDİM

porádali
PhDr. Karel Konečný, CSc.
Mgr. Tomáš Motlíček

239385
NÁRODNÍ KNIHOVNA

2014. 09/10 1192
Připraveno v rámci výzkumného záměru Filozofické fakulty
Univerzity Palackého *Emigrace z českých zemí v novověku –*
MSM 152100023.

Devátý svazek knižnice VERBUM je publikován
za sponzorského příspěví firmy
Valášek spol. s r.o., Paskov, Česká republika.

Vydalo Nakladatelství MONSE, obecně prospěšná společnost,
v koedici s Univerzitou Palackého v Olomouci v roce 2003.

Katedra historie Filozofické fakulty
Knižnice VERBUM
Svazek 9
Knižnici řídí Ivo Barteček

Monika Mandelíčková, Tomáš Motlíček, Martina Nováková,
Tomáš Pírk, Vladimír P. Polách, Sylva Sklenářová,
2003

OBSAH

Předmluva (Miloš Trapl)	7
<i>Monika Mandelíčková</i> Repatriace československých exulantů po roce 1948 a komunistická kampaň za návrat domů	9
<i>Jiří Štěpán</i> Českoslovenští krajané ve Skandinávii v agendě diplomatů meziválečné doby	20
<i>Vladimír P. Polách</i> Emigrace do Norska po roce 1948 a její kulturní činnost	40
<i>Sylva Sklenářová</i> Osudy exilu z roku 1948 v Nizozemí	71
<i>Petr Orság</i> Časopis českého exilu ve Švýcarsku <i>Zpravodaj</i>	97
<i>Tomáš Pírk</i> Rudolf Kopecký a československý poválečný exil	122
<i>Jiří Šmeral</i> Československý křesťansko demokratický exil a křesťanské odbory ve Švýcarsku	158
<i>Martina Nováková</i> Cesta do exilu Lenky Reinerové, 1931–1941 (Krásná literatura jako pramen a obraz doby)	180
<i>Tomáš Motlíček</i> Centrum pro Československá exilová studia při Katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci	193

ČESKOSLOVENŠTÍ KRAJANÉ VE SKANDINÁVIÍ V AGENDĚ DIPLOMATŮ MEZIVÁLEČNÉ DOBY

Jiří Štěpán

Diplomaté Československé republiky pracující v zahraničí se především snažili vyjednat a vymoci pro svoji vlast co nejlepší podmínky spolupráce na poli politickém, hospodářském či kulturním. Mezi profesní povinnosti diplomatických pracovníků patřilo i každoroční předkládání „přehledu činnosti“, který obsahoval výčet politické, hospodářské a kulturní agendy diplomatického zastupitelství. Jeho autoři v něm shrnuli celkovou úroveň hostitelské země, klimatické poměry, ceny spotřebního koše a důležitých komodit. Přehledy představily i jednotlivé pracovníky vyslanectví. Mezi povinnosti vyslanců patřilo také sledovat poměry mezi kraji, jejich kulturní aktivity a celkové vztahy v krajské kolonii. Ministerstvo zahraničních věcí vydalo jednotné formuláře pro zastupitelské úřady, které se však v průběhu doby měnily. Vzory formulářů pro kraje doznaly změn v letech 1923, 1927 a 1930.¹ Pracovníci vyslanectví se zajímali o počty československých občanů usedlých v dané zemi, o jejich zaměstnání, místa působení, národnostní strukturu, zájmové sdružení a o čelné představitele krajského života. Vyslanci se snažili šířit kulturu a osvětu mezi kraji, aby byla zachována jejich sounáležitost s Československou republikou.

Dánsko

Po světové válce Dánsko nebylo pro vystěhovalce „zemí zaslíbenou“.² Před vystěhovalectvím na sever varoval i denní tisk, jelikož v Dánsku velmi stoupla nezaměstnanost. Propouštělo se především v textilním, potravinářském, nábytkářském a kovoobráběcím průmyslu. Dobrá situace nepanovala ani v obchodě a v dopravě.³ Tyto podmínky nebyly pro naše občany příznivé, jelikož se vystěhovalci rekrutovali především z řemeslnických profesí. Značný počet vystěhovalců také hledal obživu v hudbě.

Ze samotného Dánska se na počátku dvacátých let 20. století ročně vystěhovalo 12 000 až 14 000 lidí. Z tohoto počtu

se z Dánska za čtvrtletí červenec až září 1920 vystěhovalo do Ameriky celkem 4 420 osob, z nichž byla polovina tzv. amerických Dánů, kteří občas do Dánska zajížděli, ze zbylých osob asi 900 pocházelo z Kodaně a 1 300 osob z venkova.⁴

Vyslanec Miroslav Plesinger-Božinov⁵ v prvních letech působení na zastupitelském úřadě v Kodani hlásil počet krajanů pouhým odhadem. Ke konci roku 1921 jich v Dánsku žilo asi 250. Ve své zprávě vyslanec uvedl opět přibližný počet a hlavní místa, kde krajané žili: v Kodani jich bylo na 140, v Aalborgu, Aabenraa, Hørsholmu po pěti, v Helsingøru, Århusu, Esbjergu, Odense po dvou a ve Vejle žili čtyři krajané. V ostatních venkovských městech jich bylo 42, Čechů a Slováků byla asi 1/3 a Němců 2/3. Nejvíce bylo služebných, a to 40, obchodníků osm, košíkářů šest, hudebníků také šest, dílovedoucích osm, tkalců šest, obuvníků čtyři a krejčích taktéž, dělníků 10 a ostatních řemeslníků 20. Krajané měli v Kodani vlastní spolek *Slovan*, sloužící k podpůrným a vzdělávacím účelům, který čítal na 35 členů.

V roce 1922 odhadl vyslanec počet krajanů na 275, nejvíce jich žilo v Kodani, Aalborgu, Aabenraa, Hørsholmu, Helsingøru, Århusu, Esbjergu, Odense a Vejle. Jejich profesní složení bylo stejné jako v předcházejícím roce a počet členů *Slovanu* zůstal stejný. V roce 1923 čítala československá kolonie asi 250 členů. Vyslanec do ústředí hlásil i svůj odhad počtu Čechů a Slováků, kterých bylo 80 a Němců 170. Spolek *Slovan* měl v té době 30 členů.⁶

Stanislav Klíma ve své studii *Čechové a Slováci za hranicemi* uvádí i přehled věnovaný Dánsku. Jedná se však pouze o několik vět, které ilustrují početnost krajanů. V roce 1925 měla československá kolonie asi 275 příslušníků, především řemeslníků, obchodníků, hudebníků a služebných.⁷

Krajané na severu se nezajímali pouze o svoje obtíže, ale sledovali i problémy doma a jinde. To dokumentuje sbírka, kterou mezi sebou uspořádali. Vybrali 8 294 Kč ve prospěch dětí českých krajanů ve Vídni. Krajané pořádali své schůzky ve spolkových místnostech. V roce 1923 však došlo ke stěhování spolku, jelikož získali nové místnosti v kodaňském hotelu Cosmopolite. Předsedou spolku se stal J. Bačina.⁸

V roce 1924 měl spolek pouhých 14 členů a ti se sešli na 16 schůzích. Pro veřejnost uspořádali čtyři přednášky, šest rozho-
vorů a oslavu 28. října. Spolek měl svoji vlastní knihovnu, která
čítala na 350 svazků.⁹

U příležitosti *díner* konaného 25. listopadu 1926 na rozlou-
čenou s prvním vyslancem v Kodani M. Plesinger-Božinovem,
předložil organizační výbor večírku návrh na bezodkladné zalo-
žení *Dánsko-československé společnosti* a na jmenování vyslance
Božinova jejím prvním čestným členem. Dne 12. ledna 1927
byla do hotelu d'Angleterre svolána první ustavující schůze.
Organizace schůze se chopil Vilhelm Poulsen, jenž byl později
zvolen prvním předsedou společnosti. Tento ředitel a dirigent
pěveckého spolku *Bel Canto* se velice živě zajímal o českou
hudbu a zasloužil se o vzájemné hudební kontakty.¹⁰

Společnost se ve svých stanovách zavázala podporovat
kulturní a hospodářskou spolupráci mezi oběma zeměmi
formou pořádání přednášek nebo společenských schůzí a i ji-
nými prostředky působit na rozvíjení vzájemných styků mezi
Dány a Čechoslováky. Akreditovaný československý vyslanec
v Kodani se stával čestným prezidentem společnosti a členové
vyslanectví jako mimořádní členové se mohli účastnit schůzí.
Členové byli buď řádní nebo mimořádní. Mimořádní členové
neplatili žádné příspěvky a neměli hlasovací právo o záleži-
tostech společnosti. Vyše ročního členského příspěvku byla
stanovena na šest dánských korun.¹¹

Dánsko-československá společnost pozvala ministra Edvarda
Beneše k návštěvě Kodaně, ten však pro svoji velkou vytříženost
musel nabídku odmítnout.¹²

Členové *Slovanu* byli v úzkém kontaktu s vyslanectvím,
které je zvalo na různé kulturní akce, oslavy státních svátků,
narozenin prezidenta a na další významné události. V roce
1929 byl jednatelem spolku manžel Marie Suldovské, která byla
zaměstnaná jako kancelářská oficiantka na československém
vyslanectví v Kodani.

V roce 1930 žilo v Dánsku celkem 95 československých kra-
janů. Žádní se nepřistěhovali, ani neodstěhovali. Ze státního
svazku bylo propuštěno šest krajanů a v Dánském království
žilo sedm osob československé národnosti.

V roce 1931 bylo československých krajanů 91 a z toho počtu proti
předchozímu roku přibyli dva, žádní se nevrátili, avšak ze státního
svazku bylo propuštěno 12 československých občanů. V Dánsku
bylo ještě devět cizích státních příslušníků.¹³ V roce 1932 Bohdan
Pavlů¹⁴ vykazoval 86 československých krajanů, v tomto roce se
žádný krajan nevrátil do vlasti, ani se žádný do Dánska nevystěhoval.
Ze státního svazku bylo propuštěno pět krajanů a cizích státních
příslušníků československé národnosti bylo osm. O rok později
zaznamenala československá kolonie další úbytek svých členů, bylo
jich pouze 83. Žádní se nepřistěhovali, ani se neodstěhovali a třem
bylo vyhověno v žádosti o propuštění ze státního svazku. Cizích
státních příslušníků československé národnosti bylo 11.

Rok 1934 znamenal další ztrátu počtu krajanů, kterých bylo již
jen 81 s jedním, který se přistěhoval. Ze státního svazku byli pro-
puštěni další dva občané a cizích státních příslušníků bylo 11.

Podle přehledu úřední činnosti za rok 1935 bylo v Dánsku
80 československých občanů, jeden byl ze státního svazku
propuštěn a cizích státních příslušníků československé národ-
nosti bylo 12.

V roce 1936 čítala československá kolonie již jen 65 českoslo-
venských občanů a 19 jich bylo propuštěno ze státního svazku.
Dvanáct občanů bylo cizími státními příslušníky československé
národnosti.¹⁵

Vyslanec Čeněk Ibl¹⁶ v roce 1937 hlásil přibližný počet česko-
slovenských občanů, a to 67, z nichž devět se nově přistěhovalo,
jeden se vrátil a pět bylo propuštěno ze státního svazku. Počet
cizích státních příslušníků, kteří se hlásili k československé
národnosti, se zvýšil o dva na celkový počet 14 osob.

V roce 1938 již bylo v Dánsku 70 československých občanů,
z nichž se pět přistěhovalo a šest se vrátilo do Československa.
Ze státního svazku byli propuštěni dva občané a 16 cizích stát-
ních příslušníků se hlásilo k československé národnosti.¹⁷

Švédsko

Stejně tak jako první československý vyslanec v Dánsku
M. Plesinger-Božinov, tak i vyslanec ve Švédsku,¹⁸ Vladimír
Radimský,¹⁹ byl v kontaktu s tamními krajany.

Stanislav Klíma uvádí, že „ve Švédsku žije asi 112 Čechů. Jsou to blavně hudebníci (mají skvělou tradici, neboť i náš Smetana byl svého času v Göteborgu kapelníkem)“. Tento údaj se vztahuje pravděpodobně k roku 1920, v pozdějších letech bylo krajanů ve Švédsku přece jen o něco více.²⁰

Ve zprávě pro Ministerstvo zahraničních věcí za rok 1922 sdělil V. Radimský do Prahy, že ve Švédsku žije celkem 275 krajanů. Ve městech, kde žilo více krajanů, ustavili spolek, ve kterém se sdružovali. Ve Stockholmu tuto úlohu zastávala Československo-švédská společnost (Tjeckoslovakisk-svenska sällskapet Stockholm) sloužící k podpoře švédsko-československé vzájemnosti. Zpočátku měla 10 členů, později vytvořila svoji pobočku v Lundu. Jejími členy nebyli pouze krajané.²¹

V následujícím roce předložil V. Radimský podrobnější zprávu, ve které konstatoval, že počet krajanů – československých příslušníků a cizích příslušníků – usdlých v konzulárním obvodu stockholmského vyslanectví dosáhl počtu 387 osob, z toho bylo československých příslušníků 315, cizích státních příslušníků 72. Pokud se budeme zajímat o národnostní původ krajanů zjistíme, že ve Švédsku bylo 171 Němců, tedy více než Čechů a Slováků, kterých zde bylo usdlých 112. Příslušníků jiných národností bylo 32.

Je pochopitelné, že krajané se usazovali především ve velkých městech, ve Stockholmu jich bylo na 80, v Göteborgu přibližně 65, v Borås asi 25 a v Oskarströmu a v Malmö po 15. Pokud jde o jejich povolání, a tím v podstatě i o sociální původ, zjistíme, že se především jednalo asi o 90 dělníků, 40 řemeslníků, 20 služek, 10 sklepníků–čisníků a o 80 hudebníků. Kapelníci V. Rak, J. Klimeš byli i významnými osobnostmi v krajauském i společenském životě, ke kterým patřil i šéf oddělení stockholmské knihkupecké firmy A. E. Fritze and Son Jan Procházka.

Švédsko-československá společnost ve Stockholmu, s pobočkou v Lundu, měla asi 80 členů. Krajané se politicky nijak neexponovali.²²

Podle hlášení nedošlo během roku 1924 k žádným významným změnám ve struktuře krajauské komunity. Kapelník J. Klimeš zemřel a V. Rak pokračoval v propagaci české hudby ve stockholmských kavárnách. V Göteborgu byla z iniciativy vyslanectví založena pobočka Švédsko-československé společnosti.²³

V roce 1925 se počet krajanů opět v podstatě nezměnil. Mezi krajany žilo větší množství rytců a kreslřfů skla, krejčích, hudebníků, tedy zástupců tradičních českých řemesel. Švédsko-československá společnost měla celkem 60 členů a v Uppsale vydala svoji Ročenku Švédsko-československé společnosti. Tato společnost samozřejmě pořádala pro krajany společenské večery a oslavy, pro hudební doprovod angažovala krajany hudebníky.²⁴

Následujícího roku bylo v konzulárním obvodu 375 usdlých krajanů, z nichž bylo 312 československých příslušníků, cizích 63. Němců bylo opět více, a to 173, a Čechů a Slováků – čili příslušníků československého národa 110 a 29 se hlásilo k jiným národnostem. Je zajímavé, že statistika nezaznamenala žádného Rusína. Švédsko-československá společnost vydala druhou ročenku a připravovala třetí s příspěvky československých i švédských autorů.²⁵

Od roku 1927 se s vystěhovalcí začal stýkat nový mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr Robert Flieder.²⁶ Tehdy ve Švédsku žilo celkem 6 053 562 obyvatel, z nichž bylo 418 československých vystěhovalců. Československá zahraniční služba vytvořila i ve Švédském království síť konzulátů, která sloužila k podpoře a propagaci Československa. Pod konzulárním obvodem ve Stockholmu spadalo 120 vystěhovalců, pod generální konzulát v Göteborgu 230, pod konzulát v Malmö 40, pod konzulát v Norrköpingu 22.²⁷

O rok později se počet vystěhovalců nepatrně zvýšil na 430 osob, v konzulárním obvodu města Göteborgu se jejich počet snížil na 217, avšak konzulovi v jihošvédském Malmö přibýlo 10 vystěhovalců a celkem jich v tomto obvodě žilo 50, i v obvodu konzulátu v Norrköpingu se jejich počet zvýšil na 27 osob.²⁸

V roce 1929 se poměry ve vystěhovalecké komunitě nijak nezměnily, a proto vyslanec formuláře o počtu vystěhovalců nevyplňoval. Pro Ministerstvo zahraničí sděloval, že: „... pro akce krajauských kroužků není v Švédsku předpokladů pro nepatrný počet tam usdlených příslušníků.“²⁹

Následující rok se struktura československé kolonie ve Stockholmu, odhadl její počet na více než 400 osob. Nově přibýla jedna

pozn
st
a

osoba, do vlasti se vrátili tři vystěhovalci, ze státního svazku bylo propuštěno šest vystěhovalců. Cizích státních příslušníků československé národnosti bylo 30. Vyslanectví povzbuzovalo krajany hudebníky m.j. v Göteborgu, Malmö, Karlskrona a Karlstadu, aby hráli české skladby a šířili tak slávu českých skladatelů. *Švédsko-československá společnost* působila ve třech městech, ve Stockholmu, Lundu, Göteborgu.³¹

V roce 1931 čítala československá kolonie opět přibližně 400 československých občanů, nově přibylí tři příslušníci, do vlasti se navrátili dva a sedm jich bylo propuštěno ze státního svazku. Cizích státních příslušníků československé národnosti bylo opět 30. Švédské úřady zaujímaly vůči cizincům ostrý postoj i postup a tím Čechoslováci ztráceli naději na uplatnění v různých profesích. *Švédsko-československá společnost* rozšířila svoji činnost nově i v Norrköpingu.³²

Následujícího roku opět kolonie čítala přibližně 400 členů, nově se přistěhovalo pět vystěhovalců, tři se vrátili a ze státního svazku bylo propuštěno již 15 vystěhovalců. Cizích státních příslušníků československé národnosti žilo ve Švédském království 40.³³

Roku 1933 vyslanec V. Hurban znovu odhaduje počet vystěhovalců na 400 osob. Nově přibylí 15, do vlasti se vrátilo pět a ze státního svazku bylo propuštěno 19 československých příslušníků. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti stoupl téměř o jednu třetinu a dosáhl počtu 59.³⁴

V. Hurban sdělil roku 1934 do Prahy, že ve Švédském království žije již jen přibližně 250 československých příslušníků. Tento rapidní pokles se dá vysvětlit tím, že se skutečně jednalo o přibližné počty krajanů, a vyslanectví vyplňovalo dotazníky pouze odhadem, a samozřejmě i reemigrací vystěhovalců, která se zcela přesně nezjišťovala. Tento stav jistě zapříčinil i přirozený úbytek obyvatelstva a také to, že krajané mohli odcházet i do jiných zemí. V porovnání s minulými přehledy úřední činnosti, které poskytlo československé vyslanectví, je tento pokles skutečně velice výrazný, i když se zvýšil počet cizích státních příslušníků z 59 na 120 osob. Do Švédska přibylí 10 a do vlasti se vrátilo pět československých příslušníků.³⁵

V roce 1935 bylo zaznamenáno již jen 170 československých příslušníků, nově jich přibylí 15, pět se do vlasti vrátilo, ze státního

svazku jich bylo propuštěno devět. Přibližný počet cizích státních příslušníků činil 120 osob. Důvody tohoto poklesu je možno vysvětlit stejným způsobem jako v předcházejícím roce.³⁶

O rok později vyplňoval V. Hurban přehled o úřední činnosti vyslanectví ve Stockholmu naposledy, protože v následujícím roce byl touto povinností pověřen nový vyslanec Vladimír Kučera. Vyslanectví ve Švédsku registrovalo 150 vystěhovalců, z toho 12 jich přibylí a čtyři se odstěhovali, 13 jich bylo propuštěno ze státního svazku. Počet cizích státních příslušníků byl stejný jako v minulém roce.³⁷

V roce 1937 vyslanec V. Kučera³⁸ stanovil počet krajanů na 157, nově přibylí devět, do vlasti se vrátili dva a ze státního svazku jich bylo propuštěno devět. Počet cizích státních příslušníků se nezměnil.³⁹

V příštím roce V. Kučera zaznamenal ve Švédsku již jen 98 krajanů, nově jich do země přibylí 12, do Československa se žádný nevrátil, propuštěni ze státního svazku byli dva vystěhovalci. Cizích státních příslušníků československé národnosti bylo 108. Stejně tak jako v minulých letech se podle možnosti *Švédsko-československá společnost* se svými odbočkami podílela na kulturním životě vystěhovalců.⁴⁰

Norsko

Československému vyslanec ve Švédsku V. Radimskému byl udělen vládou Norského království⁴¹ agrément⁴² pro úřad vyslanec v tamní vládě. V. Radimský však v Kristiánii a později v Oslo trvale nesídlil. Svoji rezidenci měl ve Stockholmu a diplomatické povinnosti v Norském království tedy trvale nevykonával.⁴³ Stejně jako ve Švédsku patřil mezi jeho povinnosti styk s krajany, v případě Norska však tento úkol byl velice obtížný jednak pro geografické vzdálenosti a malou početnost československé kolonie, jednak i pro časovou zaneprázdněnost vyslanec.

Podle zprávy z roku 1922 žilo v Norsku celkem 59 krajanů, z nichž většina nalézala svoji obživu v hudbě. V hlavním městě působil krajanův spolek *Československý klub*, jehož členy bylo 10 krajanů.⁴⁴ Přehled za rok 1923 již registroval 97 krajanů, z nichž 75 bylo československými státními příslušníky a zbytek, tedy 22 osob bylo příslušníky jiných států. Stejně jako ve Švédsku

i v Norsku bylo mezi krajaný více obyvatel hlásících se k německé národnosti, a to 43 osob, k české nebo slovenské se hlásilo 29 a tři k jiným národnostem, nikoliv však k ruské. Krajané hledali obživu především ve velkých městech. V Kristiánii jich žilo na 20, stejně tak v Bergenu. Podle povolání převažovali hudebníci, jichž bylo asi 30, dále dělníci v počtu 12 osob a osm řemeslníků.⁴⁵

V roce 1924 vyslanectví nezaznamenalo žádné významné změny v krajané komunitě a proto nezasílalo podrobnou zprávu k této problematice. *Československý klub* pokračoval pod vedením Augustina Schuberta. V té době studoval v univerzitních laboratořích v Oslo dr. Ulrich, který zastával post tajemníka klubu a udržoval čilé styky s norskými vědeckými a pedagogickými kruhy. Vyslanectví podporovalo jeho snahy o povznesení vědomostí o Československu a dodávalo mu literaturu československé proveniencie.⁴⁶

Ani následujícího roku nezjistilo vyslanectví výraznější změny mezi krajaný a odvolalo se na předcházející zprávy. *Československý klub* rozšířil svůj počet na 15 členů a v čele klubu vystřídal zemřelého A. Schuberta dosavadní místopředseda František Šafařík, krejčovský mistr v Oslo. Mezi významné Čechoslováky patřil i J. Šmejda, klenotník v Trondheimu.⁴⁷ S. Klíma stanovil počet krajanů na 30, z nichž většina byli hudebníci.⁴⁸

V roce 1926 bylo v Norsku 93 usedlých krajanů, z nichž bylo 71 československých příslušníků a cizích státních příslušníků 22. Čechů a Slováků jich mezi nimi bylo 29, Němců 39 a tři krajané jiné národnosti, ne však ruské.⁴⁹

V následujícím roce vyslanec Robert Flieder⁵⁰ již zaznamenal 97 vystěhovalců. Generálnímu konzulátu v Oslo jich bylo přiděleno 43, konzulátu v Bergenu 26, konzulátu v Trondheimu 11 a konzulátu ve Stavangeru 17. Členy *Československého klubu* v Oslo byli výlučně krajané a předsedal mu stále F. Šafařík.⁵¹

O rok později se československá kolonie rozrostla na 106 členů. Generální konzul v Oslo měl pravomoc nad 49 vystěhovalců, konzul v Bergenu nad 29, konzul v Trondheimu nad 11 a konzul ve Stavangeru nad 17.⁵²

Podle hlášení vyslance za rok 1929 nedošlo k výrazné změně v počtu členů kolonie. Vyslanec V. Hurban v roce 1930

odhadl počet vystěhovalců na 100, dva se přistěhovali, do vlasti se vrátil jeden, taktéž jeden byl ze státního svazku propuštěn. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti v Norsku odhadl na 10.⁵³

V roce 1931 se odhad počtu vystěhovalců nezměnil, nově přibyli asi dva, do vlasti se vrátili tři a opět jeden byl ze státního svazku propuštěn. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti se také nezměnil. Finanční deprese a nezaměstnanost v Norsku zhoršila existenční podmínky krajanů.⁵⁴

Roku 1932 nenastala změna počtu krajanů. Nově přibyli dva a taktéž dva se vrátili do republiky, ze státního svazku byl propuštěn jeden krajan. Počet cizích státních příslušníků zůstal stejný. Vyslanectví ve Stockholmu podporovalo krajaný klub v Oslo zasíláním starších českých novin.⁵⁵

O rok později vyslanec opět opakoval, že počet krajanů se blíží 100, avšak jedná se o přibližný odhad. Do Norska se přistěhovalo 10, vrátili se tři a ze státního svazku byli propuštěni dva českoslovenští příslušníci. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti se zvýšil na 12.⁵⁶

V roce 1934 se odhad snížil na 85 krajanů, nově přibyli čtyři a vrátili se dva. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti se nezměnil.⁵⁷

Následující rok se přistěhovali dva krajané a o jednoho se snížil počet cizích státních příslušníků československé národnosti.⁵⁸ V roce 1936 již V. Hurban odhadl počet krajanů na 80. Nově přibyli čtyři, odstěhovali se dva, ze státního svazku byli propuštěni čtyři krajané. Cizích státních příslušníků československé národnosti bylo 10.⁵⁹

V roce 1937 došlo ke změně na postu mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra u vlády norského království, V. Hurbana nahradil Vladimír Kučera.⁶⁰ V Norsku toho roku žilo 81 krajanů. Přistěhovali se tři, vystěhovali se dva, ze státního svazku byli propuštěni tři krajané. Cizích státních příslušníků československé národnosti žilo v Norsku 11.⁶¹

O rok později odhadl vyslanec počet československých krajanů na pouhých 51, nově se přistěhovalo sedm, žádný se nevrátil, jeden krajan byl ze státního svazku propuštěn. Cizích státních příslušníků žilo v Norském království 14.⁶²

Finsko

Na přelomu roku 1921 a 1922 jednal československý vyslanec v Kodani se svým tamním finským protějškem o zintenzivnění vzájemných diplomatických vztahů. Ve Finsku⁶⁵ vládla určitá zdrženlivost a proto až 31. 12. 1919 požádala finská vláda nótou Československo o uznání nezávislosti Finské republiky. Ministr E. Beneš odevzdal 28. 4. 1920 finskému diplomatickému zástupci v Paříži uznávací listinu československé vlády a vyhradil si způsob diplomatického zastoupení ve Finsku. Československá vláda zamýšlela akreditovat pro Finsko svého vyslance rezidujícího v Kodani. Finská strana však považovala za vhodné, aby jeden ze členů československého vyslanectví v Kodani trvale sídlil v Helsinkách, a proto E. Beneš rozhodl, že v Helsinkách bude zřízen konzulát s diplomatickými pravomocemi.⁶⁴

Na počátku roku 1922, konkrétně 25. 1., probíhala v Kodani další jednání mezi československým a finským vyslancem. Finský diplomatický zástupce dr. Karl Gustav Idman tlumočil M. Plesinger-Božinovi, že finská vláda nemůže z rozpočtových důvodů zřídít samostatné zastoupení v Praze, a že ani parlament není příliš nakloněn dalším výdajům, jelikož váhal i nad zřízením vyslanectví v Římě. Zřízení finského konzulátu v Praze bude záležet jen na pozdější situaci v parlamentu. K uskutečnění výše uvedeného československého návrhu nedošlo, i když Československo zřídilo v Helsinkách konzulát, jenž však neměl diplomatický charakter a ani finský vyslanec K. G. Idman, který měl udělený agrément, svůj úřad v Praze nenastoupil. Usnesením z 26. 4. 1923 československá vláda zřídila konzulát v Helsinkách, jehož činnost byla zahájena 26. září 1923 a ukončena zřízením vyslanectví 13. 1. 1928. Konzulem byl jmenován ing. Jan Hodek.⁶⁵ Ke změně v diplomatickém zastoupení došlo až dne 18. 10. 1927, kdy byl u finské vlády akreditován dr. Václav Gírsa, československý vyslanec rezidující ve Varšavě,⁶⁶ a dne 27. 10. téhož roku vyslanec dr. K. G. Idman rezidující ve Varšavě získal také akreditaci pro Československo.⁶⁷

Podle finských úředních statistik z roku 1923 žilo v zemi 123 československých krajanů. Konzulát vypracovával vlastní statistiku, registrace však nebyla do konce roku ukončena. Podle této statistiky bylo jejich zaměstnání následující: tři důvodoucí,

tři chemici, dva skláři, dva výrobci hudebních nástrojů, dva kuchaři, dva obuvníci, dva truhláři, dva malíři, dva strojníci, dva úředníci a jiná povolání po jednom. Hlavními středisky jejich působení byly Helsinky, kde žilo devět krajanů, v Åbo sedm, v Tamersfors čtyři. Ve Finsku nepůsobily žádné československé spolky nebo organizace.⁶⁸

Následující rok J. Hodek hlásil ústředí, že v zemi „tisíce jezer“ žije celkem 132 krajanů, z nichž bylo 101 československých státních příslušníků a 31 cizích příslušníků. Čechů a Slováků žilo ve Finsku 20, Němců 77, žádný Rusín a čtyři ostatních národností. Krajané žili roztroušeni po celé zemi, v Helsinkách jich působilo 32, v Riihimaki 14, v Åbo 12, ve Wiipuri šest, v Björneborg pět, v Tampere pět, ve Vasa, Oulu, Tervakoski, Leppävirta po čtyřech, v ostatních městech žili krajané po dvou či po jednom. Krajané stále ještě nevytvořili žádné zájmové krajanenské kroužky.⁶⁹

V letech 1925 až 1926 se podle hlášení konzula situace v krajanenské komunitě nezměnila. Nejvíce krajanů žilo samozřejmě v Helsinkách, část z nich byla dobře situována, jednalo se o vedoucí různých firem a továren, inženýry, bankovní úředníky nebo o zaměstnance sklářského průmyslu.⁷⁰

Ve roce 1927 žilo ve Finsku 140 krajanů, z nichž 130 žilo v obvodu působnosti helsinského konzulátu a 10 v působnosti konzulátu ve Wiipuri. Následující rok počet československých vystěhovalců klesl na 133, z nichž 125 spadalo pod konzulát v Helsinkách a osm pod konzulát ve Wiipuri. Žili roztroušeni po celém rozsáhlém finském teritoriu, takže pracovníci konzulátu mezi nimi nemohli provádět souvislou propagační činnost. Ti, kteří žili v Helsinkách, byli na státní svátek zváni k přednostovi úřadu na čaj. Následujícího roku nebyly v životě kolonie zaznamenány významné změny.⁷¹

Ve roce 1930 žilo ve Finsku 90 československých příslušníků, tři se za obživou přistěhovali a pět se vrátilo do vlasti. Ze státního svazku byl propuštěn jeden krajan. V zemi dále žilo 15 cizích státních příslušníků československé národnosti. Jako v předcházejících letech krajané žili roztroušeni po celé zemi a většinou byli německé národnosti. Byli to především dělníci a mistři ve finských sklárnách, v textilních továrnách a továrnách

na porcelán. Pro malý počet krajanů nebyl vytvořen žádný přátelský spolek. Přednosta úřadu je zval na čaj a na recepci k výročí 28. 10., jíž se účastnilo dvanáct v Helsinkách bydlících krajanů.⁷²

O rok později se dva krajané přistěhovali a čtyři se do vlasti vrátili. Počet cizích státních příslušníků se nezměnil. V roce 1932 přednosta úřadu odhadl přibližný počet československých příslušníků na 90, nově přibyli dva. Ve Finsku žilo 10 cizích státních příslušníků československé národnosti. Následující rok klesl počet krajanů na 80, pět jich bylo ze státního svazku propuštěno. Počet cizích státních příslušníků se nezměnil.⁷³

Od 1. 7. 1934 působil ve Finsku v hodnosti *chargé d'affaires* Karel Dvořáček. Odhadl počet československých příslušníků na 70, do vlasti se vrátilo pět krajanů, jeden byl ze státního svazku propuštěn. Cizích státních příslušníků příznávajících československou národnost bylo 10.⁷⁴ V následujícím roce nastal v kolonii zřetelný pohyb. V zemi žilo 60 československých příslušníků, nově přibylo šest, vrátilo se pět a čtyři krajané byli ze státního svazku propuštěni. Počet cizích státních příslušníků klesl na pět. Převahu mezi krajany si udrželi občané německé národnosti.⁷⁵

V roce 1936 se odhad v počtu krajanů ani v počtu cizích státních příslušníků nezměnil. Ve Finsku si nově hledalo obžívu pět Čechoslováků, čtyři se vrátili a osm jich bylo ze státního svazku propuštěno. Z podnětu vyslanectví byl v listopadu téhož roku založen *Finsko-československý kroužek* k prohloubení především kulturních styků mezi oběma zeměmi. Následující rok klesl počet krajanů na 56. Nově se přistěhovali tři, do vlasti se vrátil jeden a ze státního svazku jich bylo devět propuštěno. Počet cizích státních příslušníků československé národnosti se nezměnil.⁷⁶

V kritickém roce 1938 žilo v zemi 50 československých příslušníků. Nově se přistěhovali dva občané a šest se jich do vlasti vrátilo. Ze státního svazku byli propuštěni tři. Ve Finské republice žilo sedm cizích státních příslušníků československé národnosti.⁷⁷

Závěr

Československé vystěholectví do Skandinávie nemělo masový charakter. Jednalo se pouze o jednotlivce či o jednotlivé rodiny. Důvodem odchodu těchto lidí bylo hledání obživy v cizině. Jednalo se především o hudebníky, textilní dělníky, zaměstnance spjaté se sklářstvím – rytce a kreslíře, dělníky v porcelánkách, krejčí, sklepníky – čišníky, služky, různé řemeslníky, ale i zaměstnance odborných profesí. Způsob obživy vypovídá i o sociální struktuře československých vystěhovalců.

Vystěholectví do Skandinávie můžeme rozdělit přirozenou hranicí na 20. a 30. léta. V průběhu 20. let žilo v Dánsku maximálně 275 vystěhovalců, ve Švédsku 430, v Norsku 106 a ve Finsku 140 osob. Ve 30. letech nastal pozvolný pokles v počtu vystěhovalců. Do změn v počtu členů československé kolonie se promítl jejich návrat do vlasti a samozřejmě i přirozený přírůstek či úbytek obyvatelstva. Trend v poklesu pokračoval až do kritického roku 1938.

Vystěhovalci se snažili založit si spolky, které měly podpůrnou funkci nebo se zaměřovaly na šíření vzájemnosti mezi tamní zemí a Československem. V Dánsku to byl spolek *Slovan a Dánsko-československá společnost* a ve Švédsku *Švédsko-československá společnost*. V Norsku působil *Československý klub* a ve Finsku *Finsko-československý kroužek*.

Z národnostního hlediska musíme akceptovat československý národ, tj. celek zahrnující Čechy a Slováky. Formuláře ministerstva zahraničních věcí ve 20. letech obsahovaly údaj národnost, ve které společně figurovali Češi a Slováci, dále Němci, Rusíni a příslušníci jiných národností. Z dokumentů vzniklých činností vyslanců a *chargé d'affaires* je zřejmé, že do Skandinávie odcházeli především občané německé národnosti. Tito vystěhovalci měli ulehčenou situaci, protože němčina byla používána ve skandinávských zemích jako jedna z komunikačních řečí ve společnosti a v obchodě.

Je nutné poznamenat, že českoslovenští krajané ve Skandinávii žili roztroušeni v jednotlivých státech, ve větších či menších městech. Nejvíce krajanů žilo v hlavních městech jednotlivých zemí, i když se nejednalo o nijak závratné počty. Tato roztrůstěnost vystěhovalců velmi znesnadňovala snahy vytvořit různé

spolky či společnosti, které pomáhaly vystěhovalcům či podporovaly kulturní spolupráci mezi jednotlivými národy.

I když skandinávské země, mimo pobělohorské období a dobu po únoru 1948, nepatřily mezi nevyhledávanější místa pro život za hranicemi českých zemí, žili i zde českoslovenští vystěhovalci, ovšem v menší míře než v ostatních evropských či zámořských zemích. Tento region je taktéž součástí výzkumu fenoménu vystěhovalectví.

Literatura týkající se vystěhovalectví Čechoslováků si odchodu obyvatelstva do Skandinávie, pro malý počet tam usídlených osob z Československa, téměř nevěšmala.

Přestože archivní materiály Archivu Ministerstva zahraničních věcí jsou k tomuto tématu málo početné, představují jeden z pramenů pro výzkum vystěhovalectví v meziválečné době a pro výzkum pozdějších exilových vln po druhé světové válce.

POZNÁMKY

- ¹ Z důvodů různých typů formulářů se autor příspěvku rozhodl přepsat je do vět a nepoužívat tabulky.
- ² Dánské království mělo rozlohu 43 017 km² včetně Sonderjydske Landsdele (Jihojutské provincie 3 984 km²). V roce 1925 žilo v Dánsku celkem 3 434 555 obyvatel (v roce 1921 3 267 831 obyvatel) včetně 163 622 obyvatel Jihojutské provincie. Průměrná hustota zalidnění byla 79 obyvatel na km². Více obyvatel žilo na ostrovech než v Jutsku. Městského obyvatelstva bylo 43 %. V Dánském království bylo 85 měst, z nichž sedm mělo více než 20 000 obyvatel, 15 nad 10 000. Århus měl 76 000 obyvatel, Odense 52 000, Aalborg 43 000. Kodaň měla v roce 1924 celkem 732 000 obyvatel. In: *Slovník národohospodářské sociální a politický II*. Praha 1931, s. 17–23.
- ³ Státní ústřední archiv (dále jen SÚA), Výstřížkový archiv Ministerstva zahraničních věcí, inv. č. 446, kart. 1162, Tribuna 9. 2. 1921.
- ⁴ Archiv Ministerstva zahraničních věcí (dále jen AMZV), Vyslanectví Československé republiky v Kodani, Politické zprávy od 17. 4. do 31. 12., ročník 1920, M. Plesinger-Božinová, č. j. 978/20.
- ⁵ Miroslav Plesinger-Božinová odevzdal své pověřovací listiny dánskému králi Christianu X. dne 24. 9. 1920 a začal působit v Kodani v hodnosti mimořádných styků a diplomatické zastoupení Československa v cizině a cizích zemích v Československu 1918–1985. Archivně dokumentační odbor Ministerstva zahraničních věcí, Praha 1987, s. 30. Miroslav Plesinger-Božinová (1883–1963). Roku 1916 byl jmenován oficiálním zástupcem Československé národní rady

pro Švýcarsko se sídlem v Ženevě, v prosinci 1918 se vrátil do vlasti. Od ledna 1919 do konce června 1919 byl prvním sekretářem československé delegace na mírové konferenci v Paříži. V letech 1919–1920 vedl diplomatickou misi v Nizozemí. Mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem v Dánském království 1920–1927, 1928–1934 v Nizozemském království. K osobě M. Plesinger-Božinová více: PLESINGER-BOŽINOVÁ, M.: *Vzpomínky na první odboj*. Praha 1997; ŠTĚPÁN, J.: *Československo-dánské vztahy v letech 1918–1939*. Diplomová práce, FF UP, Olomouc 2002, s. 51–56.

- ⁶ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Kodaň, kart. 70, Přehledy úřední činnosti za léta 1922, 1923.
- ⁷ KLÍMA, S.: *Čechové a Slovinci za hranicemi*. Praha 1925, s. 19.
- ⁸ Naše zahraničí, 1923, s. 45–47.
- ⁹ Naše zahraničí, 1925, s. 111.
- ¹⁰ AMZV, Sekce III., Československo-dánská společnost, kart. 854, Československo-dánská společnost č. j. 48/27 prae.
- ¹¹ Tamtéž. Archivy MZV, SÚA, Kanceláře prezidenta republiky neuchovávají jiné materiály o *Dánsko-československé společnosti*.
- ¹² Tamtéž, Ministerstvo zahraničních věcí č. j. 3371 32 III/2, za ministra pravděpodobně Emil Walter. E. Walter (1890–1964), nordista a diplomat, 1935–1938 byl legačním tajemníkem vyslanectví v Kodani, v letech 1946–1948 působil jako vyslanec v Norsku a na Islandě. Po únoru 1948 odstoupil a stal se lektorem češtiny na univerzitě v Uppsale a ve Stockholmu. K osobě E. Waltera více: PEJSKAR, J.: *Poslední pocta I*. Curych 1982, s. 266–268.
- ¹³ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Kodaň, kart. 70, Přehled úřední činnosti za rok 1930–1931. V přehledech úřední činnosti za léta 1924–1929 se nedochovaly seznamy krajanů.
- ¹⁴ Vyslanec Bohdan Pavlů v Kodani působil od 11. 2. 1927 do 31. 4. 1933. In: *Příručka o navázání diplomatických styků...*, c. d., s. 30; ŠTĚPÁN, J.: *Československo-dánské vztahy...*, c. d., s. 63. Bohdan Pavlů (1883–1938), v letech 1905–1907 členem redakce Slovenského týdeníku v Budapešti, 1907–1910 Času a 1910–1914 Národních listů. V roce 1917 členem Odbočky Československé národní rady na Rusi, od září 1918 byl prozatímní vládou Republiky československé jmenován diplomatickým zástupcem pro Rusko. V únoru 1920 se vrátil do Prahy. V letech 1922–1926 vyslancem v Sofii, v letech 1927–1933 vyslancem v Kodani. Prvním vyslancem a zplnomocněným ministrem v Moskvě v letech 1934–1937. K 30. 9. 1937 odvolán do ústředí a pověřen funkcí vedoucího odborového přednosty a zástupcem ministra zahraničních věcí Kamila Krofty. Zahynul během cesty v květnu 1938 v Jugoslávii. K osobě B. Pavlů více ŠTĚPÁN, J.: c. d., s. 57–60.
- ¹⁵ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Kodaň, kart. 70, Přehledy úřední činnosti za léta 1933–1936.
- ¹⁶ Vyslanec Čeněk Ibl hájil zájmy Československé republiky v Dánském království od 20. 7. 1936, dne 16. 3. 1939 bylo vyslanectví předáno zástupcům německé moci. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 30.
- ¹⁷ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Kodaň, kart. 70, Přehledy úřední činnosti za léta 1937–1938.

- ¹⁸ Švédské království mělo rozlohu 448 278 km² a 6 120 080 obyvatel. Průměrná hustota obyvatelstva byla 13 obyvatel na km². Méně obyvatel bylo na severu na jihu ve Skåne žilo 101 obyvatel na km². Ve Stockholmu žilo 486 672 obyvatel, v Göteborgu 241 561 obyvatel a v Malmö 119 778 obyvatel. In: *Slovník národohospodářský sociální a politický III*. Praha 1933, s. 547–551.
- ¹⁹ Vyslanec Vladimír Radimský předal své pověřovací listiny švédskému králi dne 18. 11. 1920. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 178–179. Vladimír Radimský (1880–1977) působil v Bombaji a ve Smyrně a roku 1907–1910 na vyslanectví v Teheránu, 1910–1911 konzul v Craiově, 1911–1914 ve Varšavě, 1914 v Bělehradě 1914–1919 ve Smyrně. Od roku 1919 na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze a v letech 1919–1920 ve Varšavě jako *chargé d'affaires* ČSR. Od roku 1920 vyslanec ČSR pro Švédsko a Norsko se sídlem ve Stockholmu. Od dubna 1928 do března 1939 vyslanec u Svatého stolce. K osobě Vladimíra Radimského více: *Album všech reprezentantů všech oborů veřejného života Československého* Praha 1927, s. 1098; TOMES, V. a kol.: *Český biografický slovník XX. století III. díl*. Praha–Litomyšl 1999, s. 14–15.
- ²⁰ KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, c. d., s. 10, 167.
- ²¹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1922.
- ²² Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1923.
- ²³ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1924.
- ²⁴ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1925.
- ²⁵ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1926.
- ²⁶ Vyslanec ve Stockholmu od 2. 3. 1927. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 179. Robert Flieder (1883–1957). *Chargé d'affaires* v Rakousku, 1924–1927 vyslanec v Polsku, 1927–1930 ve Stockholmu, 1935–1938 ve Španělsku, později přednost právní sekce Ministerstva zahraničních věcí. K osobě R. Fliedra: *Album všech reprezentantů...*, c. d., s. 939. ČERNÁ, M.: *Epizoda z politického života Roberta Fliedra*. Sborník k dějinám 19. a 20. století, Praha 1991, s. 149–152.
- ²⁷ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1927.
- ²⁸ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1928.
- ²⁹ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1929.
- ³⁰ Diplomatickým zástupcem Československa v hodnosti vyslanec od 20. 9. 1930. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 179. Vladimír Hurban (1883–1949), v letech 1930–1936 velvyslanec ve Švédsku, Norsku a Litvě, 1939–1946 vyslanec a od roku 1943 velvyslanec ve Spojených státech amerických. In: TOMES, V. a kol.: *Český biografický slovník XX. století I. díl*. Praha–Litomyšl 1999, s. 353.
- ³¹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1930.
- ³² Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1931.
- ³³ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1932.
- ³⁴ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1933.
- ³⁵ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1934.
- ³⁶ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1935.
- ³⁷ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1936.
- ³⁸ Vyslanec Vladimír Kučera působil ve Stockholmu od 22. 3. 1937, po 15. 3. 1939 byly diplomatické styky přerušeny. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 179. Vladimír Kučera (1891–1961), v letech 1936–1937 ministerským radou ministerstva zahraničních věcí, 1937–1939 vyslanec ve Švédském království, v letech 1939–1945 důvěrníkem exilové vlády ve Švédsku, 1945 vyslanec ve Švédsku. Po 15. 3. 1939 odevzdal československé vyslanectví Němcům (za což byl po válce vyšetřován a postížen disciplinární komisí ministerstva zahraničních věcí), zůstal v exilu ve Stockholmu a udržoval styky s československým zahraničním odbojem a později s československou exilovou vládou ve Velké Británii. Po obnovení diplomatických styků se Švédskem byl v roce 1945 vyslanec ve Stockholmu. V letech 1945–1950 působil jako ministerský rada na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze. K osobě V. Kučery více: TOMES, V. a kol.: *Český biografický slovník XX. století II. díl*. Praha–Litomyšl 1999, s. 213.
- ³⁹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1937.
- ⁴⁰ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1938.
- ⁴¹ Norské království zaujímal plochu 323 837 km² a mělo 2 691 855 obyvatel k 1. 1. 1920. In: *Světová politická příručka*. Praha 1921, s. 182–189. V roce 1930 mělo Norsko 2 814 194 obyvatel. In: *Ottův slovník naučný nové doby*. Praha 1936, s. 606–611.
- ⁴² Souhlas přijímacího státu s osobou navrženou na diplomatického zástupce vysílacího státu. Agrément uděluje hlava státu či jiný ústavní činitel. Pokud je navrhovaná osoba odmítnuta, není přijímací stát povinen sdělit důvody.
- ⁴³ V. Radimský byl vyslanec u norské vlády od 26. 1. 1921. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 135.
- ⁴⁴ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1922.
- ⁴⁵ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1923.
- ⁴⁶ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1924. V přehledech se taktéž objevuje i česká podoba jména: Šubert.
- ⁴⁷ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1925.
- ⁴⁸ KLÍMA, S.: c. d., s. 57.
- ⁴⁹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1926.
- ⁵⁰ Robert Flieder vyslanec od 26. 3. 1927. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 135.
- ⁵¹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1927.
- ⁵² Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1928.
- ⁵³ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1929, 1930. V. Hurban vyslanec u norské vlády od 6. 10. 1930. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 135.
- ⁵⁴ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1931.

- ⁵⁵ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1932.
- ⁵⁶ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1933.
- ⁵⁷ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1934.
- ⁵⁸ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1935.
- ⁵⁹ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1936.
- ⁶⁰ Vyslanecem od 7. 4. 1937. In: *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 135.
- ⁶¹ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1937.
- ⁶² Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1938.
- ⁶³ Finská republika měla v roce 1925 388 451 km² a 3 566 000 obyvatel. V Helsinkách žilo 212 000 obyvatel, v Turku 61 000 obyvatel, v Tampere 52 000 obyvatel a ve Wiipuri 48 000 obyvatel. In: *Slovník národohospodářský sociální a politický II*. Praha 1931, s. 271–273. Wiipuri tj. Vyborg.
- ⁶⁴ *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 40. AMZV, Vyslanectví Československé republiky v Kodani. Politické zprávy od 1. 1. do 31. 12., ročník 1922, M. Plesinger-Božinová, č. 29/22 res. Není znám žádný přímý dokument o navázání diplomatických styků mezi oběma zeměmi.
- ⁶⁵ K osobě Jana Hodka: *Album všech reprezentantů...*, c. d., s. 964. Jan Hodek (*1889 v Plzni). V roce 1921 vstoupil do služeb Ministerstva zahraničních věcí a od roku 1923 vedl československý konzulát v Helsinkách.
- ⁶⁶ Václav Gírsa (1875–1954), v letech 1927–1935 vyslanec v Polsku, od roku 1935 do března 1939 vyslanec v Jugoslávii. K osobě V. Gírsy: *Album všech reprezentantů...*, c. d., s. 945.
- ⁶⁷ *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 40; *Konzulární zastoupení Československa v cizině a cizích zemích v Československu v letech 1918–1974*. Ministerstvo zahraničních věcí Praha 1974, s. 15.
- ⁶⁸ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Helsinky, kart. 67, Konzulát Helsinky RČS č. j. 180/24, Přehled agendy od 15. 9. do 31. 12. 1923.
- ⁶⁹ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1924.
- ⁷⁰ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1925, 1926; KLÍMA, S.: c. d., s. 20.
- ⁷¹ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1927, 1928, 1929. Konzulát ve Wiipuri fungoval v letech 1926–1929.
- ⁷² Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1930.
- ⁷³ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1931–1933.
- ⁷⁴ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1934; *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa...*, c. d., s. 41.
- ⁷⁵ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Helsinky, kart. 67, Přehled úřední činnosti za rok 1935.
- ⁷⁶ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1936, 1937.
- ⁷⁷ Tamtéž, Přehled úřední činnosti za rok 1938.

SUMMARY

The Czechoslovak emigration to Scandinavia in the diplomatic agenda between the Wars

The Czechoslovak emigration to Scandinavia was based on a personal decision and only individuals or families went there. The reason for their departure was to find their living there. There were musicians, textile, glass and porcelain workers, tailors, waiters, servants, tradesmen and specialists of various professions.

During the twenties 275 emigrants were settled in Denmark at maximum, 430 in Sweden, 106 in Norway and 140 in Finland people. During the thirties the number of Czechoslovak emigrants declined slowly. This tendency continued till 1938. Majority of the emigrants was of German nationality, Czechs and Slovaks were in the minority.

Most of the emigrants lived in capitals and in large towns of Scandinavia. These emigrants tried to establish countryman associations.

Even if Scandinavian countries, except for the period of the Thirty Years' War and the period after February 1948, were not so frequent destination for Czechoslovak citizens, a few of them still kept coming there.